

КЗ «Обласна універсальна наукова бібліотека імені Олега Ольжича»
Житомирської обласної ради

Науково-методичний відділ

Житомирщина у полоні книг та імен

Презентація видань – переможців
обласного конкурсу
«Краща книга року – 2025»

Житомир, 2026

Житомирщина у полоні книг та імен – / Презентація видань – переможців обласного конкурсу, «Краща книга року – 2025». – КЗ «Обласна універсальна наукова бібліотека ім. О. Ольжича» ЖОР: НМВ, уклад. З. Димарчук, ред. Г. Врублевська. – Житомир, 2026.–15 с.

У даному виданні подана інформація про кращі краєзнавчі видання, які за підсумками обласного конкурсу «Краща книга року – 2025» отримали перемогу. У кожній із дев'яти номінацій вказані прізвища авторів та їх видання. Більше уваги приділено автору та його книзі, яка посіла почесне місце у номінації «Гран-Прі».

©Житомирська обласна
універсальна наукова бібліотека
ім. О. Ольжича
Укладач: З. І. Димарчук
Редактор випуску: Г. Й. Врублевська

Із 3 листопада по 3 грудня 2025 року Управлінням культури та туризму Житомирської ОДА було оголошено прийом заяв від авторів та видавництв на участь в обласному конкурсі «Краща книга року – 2025». Завданням конкурсу була підтримка учасників, ретельне ознайомлення з виданнями, які були подані в заявках, визначення найвартісніших, як кращих практиків української краєзнавчої новинки.

Для участі у цьогорічному обласному літературному конкурсі було представлено 24 книги, що вийшли друком протягом 2024-2025 років. Цей період виявився насиченим на яскраві краєзнавчі видання з випуску соціально значущої літератури місцевих авторів. Конкурс засвідчив жанрову, тематичну і стилістичну різноманітність сучасної україномовної книги – від художньої прози та поезії, до наукових досліджень, дитячої літератури та мистецьких проєктів. При визначенні кращих враховувалась глибина змісту, професійний виклад матеріалу, рівень літературно-художніх засобів, якість поліграфічного втілення.

Книжкові видання, що були представлені на конкурс, визначались у восьми номінаціях та номінації «Гран-Прі». Деякі імена авторів прозвучали вперше, інші – вже відомі читачам.

За підсумками експертної ради, переможцями конкурсу «Краща книга року – 2025» стали у номінаціях:

- «Проза року» — «Мармурова жінка» Олени Волинської;
- «Поезія року» — «У всі дзвони» Михайла Жайворона;
- «Мій край» — «Кафедральний костел св. Софії – історичний і духовний центр Житомира та України» Геннадія Махоріна;
- «Світ дитинства» — «Івасик-Дивасик та Задупляндія» Зінаїди Данилової;
- «Життя славетних» — «Пелюстковізм Олексія Макаренка» Олени Косарчук;

- «Кращий літературний дебют» — «Два береги ріки Любові» Миколи Савенця та Людмили Добровольської;
- «З глибини знань» — «Основи будівництва й експлуатації агропромислових і житлових приміщень» Владислава Ксюковського;
- «Арт-книжка» — «Між рядками незвіданих тиш» Євгенії Юрченко;
- «Гран-Прі» — «Свято-Михайлівський собор – духовний осередок Житомира» Геннадія Махоріна.

Номінація “Гран-Прі”

(Унікальне, фундаментальне видання універсальної тематики, яке стало подією у вітчизняному книговиданні)

Махорін Г. Л.

Свято-Михайлівський собор – духовний осередок Житомира: монографія/ Геннадій Махорін. – Житомир: ФОП Гембарський О. П., 2025.–252 с.іл.

Ця книга –результат наукової і творчої роботи Геннадія Леонідовича Махоріна. Професійна подача матеріалу та довершене поліграфічне оформлення схилило членів комісії до того, що найвищу оцінку серед фіналістів конкурсу отримала книга «Свято-Михайлівський собор – осередок Житомира», як пам’ятка архітектури ХІХ ст. та головний єпархіальний храм Православної церкви України у Житомирі. Це видання ще одне здолання

письменником творчої вершини. Ця своєрідна енциклопедія міста приваблює незвичайним оформленням, ілюстраціями, фотографіями, а вибаглива форма задумана, як відповідність вишуканому змісту. Досить вдалим є поєднання тексту із дизайном.

Геннадій Леонідович більше року працював над наявними найточнішими ґрунтовними архівними даними метричних книг і клірових відомостей.

Читачі можуть знайти у книзі згадки про своїх предків, які були парафіянами храму, дізнатися про священників, які в Михайлівському храмі справляли службу в різні часи та їхні біографії.

У виданні досліджується історія цієї святині, як одного з найстаріших кам'яних храмів, будівництво якого розпочалося в 1856 році. Це була велика дорога духовної святині Житомирщини, її насичена і драматична історія, що відбиває всі ті нещастя, які довелося пережити багатостраждальному українському народу.

Сумне становище православної церкви добре розуміли кращі представники української частини населення, а її священники були причетні до найважливіших подій у житті вірян.

Відомий в Житомирі купець Михайло Хаботін вирішив побудувати дім Божий, то ж 16 років добивався у тогочасної влади дозволу на ділянку землі, щоб збудувати першу парафіяльну церкву для православних. Отримавши дозвіл та маючи вже похилий вік, він віддав 40 тис. рублів золотом та всі свої пожитки.

У 1856 році було розпочато будівництво. Сам меценат від самого початку будівництва і до його закінчення невтомно доглядав за ходом робіт та особисто вів грошові розрахунки з робітниками. Сума коштів, які виділив купець, вдвічі перевищувала річний бюджет Житомира.

Історичний православний собор із оздобленим золотом вівтарем та чудовими фресками було збудовано в 1858 році. Розписи його виконувала група майстрів впродовж 20-ти років. Це була перлина сучасного українського храмового розпису.

65 років тому при церкві почала працювати Духовна недільна безкоштовна школа, яка надавала можливість навчатись словесній грамотності кожному бажаючому, проте перевага надавалась робітничому населенню. Для учнів шкіл була сформована безкоштовна бібліотека. Засоби для їх діяльності формувалися за рахунок пожертвувань заможний людей.

Першим настоятелем церкви був випускник Санкт-Петербурзької духовної семінарії, професор, помічник ректора Волинської духовної Академії І. Баландович, який служив у Житомирі з 1856 по 1861 рік. З приїздом до нашого міста священника Богдана Бойка у церкві поряд з російською та польською мовами стало проводитись богослужіння українською мовою. Протоієрея Богдана Патріарх Філарет у 1999 році нагородив митрою настоятеля кафедрального собору. Отець Богдан і понині є настоятелем Михайлівської церкви і парафій Житомирського округу.

У 2017 році біля величного храму встановлено пам'ятник українському біблеїсту і просвітителю митрополиту Іларіону.

Нова книга Г. Л. Махоріна і дивує, і приємно вражає оригінальністю і загальною архітектурою. Для зручності користування книгою письменник згрупував та розмістив матеріал по розділах, як наприклад: «Михайлівська церква у період настоятельства Олександра Хотовицького (1855-1895pp)»; «Михайлівська церква у житті вірян у світлі метричних книг за 1885-1894 pp»; «Релігійне життя у часи Української національної революції (1917-1921pp)»; «Михайлівська церква у перші роки радянської влади» (тут автор зібрав матеріали про боротьбу за незалежну Православну церкву України і Житомира, пограбування їх у 1922 році); «Доля храму і настоятеля після закриття церкви у 1927р.»; «Михайлівська церква у період відновлення у ній Служби Божої (7 липня 1941р); «Боротьба за незалежність ПЦУ (в розділі йдеться про відродження Свято-Михайлівського Собору у жовтні 1991 року, після здобуття Україною незалежності).

Унікальне видання Г. Махоріна містить багато цікавих фактів із життя містян. Серед інших – відомості про Тамару Василівну Вікторовську – першу

виконавицю славетного твору Миколи Леонтовича «Щедрик», яка разом з Борисом Теном брала участь у відновленні роботи товариства «Просвіта», «Лист про Київ» Оноре де Бальзака, хрещення відомого піаніста Святослава Рітхера у Михайлівській церкві...

Все це та багато іншого цікавого зібрано в одній книзі – енциклопедії «Свято-Михайлівський собор – духовний осередок Житомира», і в тому її безсумнівний успіх і стимул для подальших досліджень письменнику. Книга є подарунковим виданням, що побачила світ за сприяння Управління культури Житомирської міської ради. У 2026 році буде відзначено 170-річчя з часу, коли розпочалося будівництво церкви. Тож ця унікальна книга – гарний подарунок Г. Л. Махоріна цій Святині.

Книга орієнтована на релігієзнавців, істориків, студентів та всіх, хто цікавиться минулим Житомира та його сакральною архітектурою.

Автор книги – один з найпродуктивніших письменників Житомирщини, відомий краєзнавець, педагог, неперевершений майстер історії нашого краю, «король» краєзнавчого тиражу. Людина, яка невтомно і послідовно десятиліттями розповідає історію Житомира не лише у стінах аудиторій, а й на сторінка книжок, у віднайдених архівах і повернених іменах.

В його набутку – понад 80 історико-краєзнавчих книг, декілька навчальних посібників та монографій, численні публікації, присвячені українському державотворенню та видатним постатям краю.

У кожному його творі – дух рідної землі, що охоплює всі сторони життя міста: його архітектура, пам'ятки, етнографія, духовність, освіта, культура, медицина... Це лише кілька граней його багатогранної постаті. Лише за останні два роки його основні здобутки поповнились такими виданнями, як: «Житомиру 1140 років», присвячене ювілею міста, який було відзначено у вересні 2024 року. В ній – близько двох тисяч фактів та подій 19-20ст. з історії міста: що було на місці Житомира у глибоку давнину і до сьогодні; «Лауреати премій, пов'язані з Житомиром» – перше видання про відомих діячів регіону

(2024р.); «Книга про історію Костелу св. Софії в Житомирі» (2025р.), «Житомир – унікальне місто».

«Сто історичних фактів про Житомир, які ви не знали» (2025р.) – праця, що розкриває маловідомі аспекти історії міста, призабуті імена видатних людей, які гідні нашої пам'яті; «Книга рекордів та досягнень Житомирщини» (у співавторстві з журналістом І. Саюком). В цих творах письменник не просто вивчає і досліджує історію – він її творить, а життя його сповнене невтомної праці, пошуків, досліджень, відкриттів, це яскравий доказ відданості рідному краю, поваги до минулого та щире прагнення передати набуті знання майбутнім поколінням.

На сьогодні Геннадій Леонідович Махорін – викладач історії та політології, кандидат історичних наук, доцент кафедри суспільних наук, дослідник краєзнавства, письменник, видавець, член Проводу Житомирської обласної організації ОУН, учений секретар Національної спілки краєзнавців України, заступник голови Житомирського об'єднання ВУТ «Просвіта» та організатор Центру історико-демографічних досліджень і біографістики при ЖНАЕУ.

В коротких біографічних відомостях говориться про те, що Геннадій Леонідович Махорін народився 25 червня 1965 року в с. Софіївка Новобузького району Миколаївської області в сім'ї молодих спеціалістів, направлених на роботу після закінчення навчальних закладів. Батько, Леонід Тимофійович, закінчив економічний факультет Київського інституту народного господарства, а мати Евеліна Михайлівна – Балтський сільськогосподарський технікум, а згодом – Херсонський сільськогосподарський інститут, зоотехнічний факультет.

В 1971 році сім'я переїхала до смт Ружин Житомирської області, у зв'язку з переведенням батька на іншу посаду. В період з 1972-1982 рік Геннадій Махорін навчався у Ружинській середній школі, а після закінченню вступив до Житомирського педагогічного інституту ім. І. Франка на українське відділення філологічного факультету, паралельно заочно навчався на історичному

факультеті Українського педагогічного університету ім. М. Драгоманова. З 1983 по 1985 рік проходив строкову військову службу, працював у школах Ружинщини. У 2000 році Генадій Махорін – лауреат обласного конкурсу, «Учитель року-2000». 10 років (2001-2011) працював на кафедрі історії України Житомирського державного університету ім. І. Франка. У 2007 році Генадій Леонідович захистив кандидатську дисертацію у Східноукраїнському національному університеті ім. В. Даля на тему: «Благодійна діяльність на Волині (1793-1917 рр.): історичний аспект», де досліджувалось меценатство в історичному регіоні Волині, до якого входила частина Житомирщини.

Починаючи з 2011р. і до сьогодні Генадій Леонідович Махорін працює на посаді доцента кафедри суспільних наук Поліського національного університету.

Він – засновник Всеукраїнських премій: «За збереження кобзарського мистецтва». ім. М. Нечипоренка, літературно-мистецької премії ім. І. Сльоти, премії «Подружжя науковців року».

За свою плідну та багаторічну роботу Генадій Леонідович нагороджений відзнакою ВУТ «Просвіта» ім. Т. Шевченка, медалями «Будівничий України», «За заслуги перед Житомиром», «Гордість ЖНАЕУ». У 2018 році Г. Махорін став лауреатом Всеукраїнської премії ім. І. Огієнка в галузі науки, а в грудні 2022 – Почесний Амбасадор Житомирщини. Він лауреат краєзнавчих премій ім. Олега Ольжича та Івана Забеліна. У 2025 році був нагороджений Всеукраїнською премією ім. Василя Скуратівського та премією Миколи Нечипоренка «За збереження кобзарського мистецтва».

Для ознайомлення читачів з біографією, творчістю та виданням Г. Л. Махоріна, яке посіло найпочесніше місце серед переможців обласного конкурсу «Краща книга року –2025», книгою «Свято-Михайлівський собор – духовний осередок Житомира», працівники бібліотек можуть організувати та провести інформаційний захід, що зацікавить свіжими новинами про наш край та місто. в якому живемо. Варто використати різноманітні форми роботи, як-то: вечір-портрет письменника, день краєзнавчої книги, годину краєзнавства, цикл

уроків, презентацію книги, історичну мандрівку та ін. Орієнтовні назви їх можуть бути такими: «Ім'я в історії краю», «Гордість поліської землі», «Час, втілений у книгу», «Мандрівка книжковим світом Геннадія Махоріна», «Хранитель пам'яті міста», «Читай наше, цінуй рідне», «Про батьківський край у книжок запитай» ...

Щоб більше ознайомитись із значним внеском письменника у краєзнавчу спадщину міста Житомира, варто звернутись до його видань, кожне з яких розкриває місто з нового ракурсу: від архітектури та курантів до біографій видатних житомирян.

Вивчення історії міста Житомира є центральною темою в працях Геннадія Махоріна. Він присвятив обласному центру понад десяток окремих видань, спектр яких охоплює архітектурні пам'ятки міста, історичні події, культурні явища, біографії видатних постатей, які прославили Житомир. Ось повний список книг Геннадія Махоріна, присвячених виключно Житомиру:

Хронологічний список книг про Житомир

2010 р. – «Історія Житомира». Фундаментальна праця, що охоплює період від заснування (IX ст.) до початку XXI ст. Головний підручник з житомирознавства.

2015 р. – «Житомирські куранти». Унікальне дослідження про міську ратушу, історію головних годинників міста та традиції міського самоврядування.

2016 р. – «Житомир: архітектурна пам'ять». Альбом-дослідження будівель міста, що мають історичну цінність, включаючи й ті, що були втрачені під час війн.

2019 р. – «Славні імена Житомира». Збірка біографій діячів науки, культури та мистецтва, чиє життя було тісно пов'язане з містом.

2021 р. – «Лютерани в історії Житомира». Про внесок німецької громади в розбудову міста, історію лютеранської кірхи та місцевих меценатів.

2023 р. – «Свято-Михайлівський кафедральний собор». Детальна історія головного храму міста на вулиці Київській: від будівництва до повернення громаді.

2024 р. – «Житомиру 1140 років». Ювілейне видання-хроніка. Містить понад 2000 важливих дат та подій, що відбувалися в місті протягом століть.

2024 р. – «Житомир і лавреати найвідоміших премій світу та України». Дослідження про нобеліантів, володарів «Оскара» та Шевченківської премії, які народилися або працювали в Житомирі.

2025 р. – «Житомир – унікальне місто. 100 фактів». Популяризаторське видання у форматі цікавих історій та «фішок» міста для широкого кола читачів.

У номінації «Проза року» щорічного конкурсу «Краща книга року 2025» перемогу отримала книга української письменниці Волинської О. Мармурова жінка. Повість про Олену Пчілку / Олена Волинська. – Брустури: ТОВ «Дискурс»: вид-во «Брустури», 2025. 256 с.

Цим твором авторка реалізувала свій задум вшанування пам'яті великоїукраїнки та збагатила свою творчу спадщину ще одним цікавим виданням. Ця книга – гарне доповнення до довгоочікуваного та нещодавно виданого (2025 р.) 12-томного видання творів Олени Пчілки (репрезентоване зібрання її текстів, написаних впродовж всього життя).

В набутку талановитої авторки Олени Волинської (справжнє ім'я Тюніна Олена Володимирівна, раніше друкувалась під псевдонімом Елен Тен) чимало цікавих книг, що охоплюють різноманітні теми. Серед інших – «Сила пристрасті» (2018), «Повелителька ліхтарів» (2019), «Шляхом обраних» (2021), «Мости» (2022), «Коли сонце не сходить» (2023), «Я чую тебе. Сплетіння доль Катерини Білокур та Оксани Петрусенко» (2024), вона також співавторка збірок оповідань.

Талановита наша землячка (родом з м.Звягель) – лауреатка численних літературних премій, серед яких «Коронація слова», «Крилатий лев», «Брама», «Львівські перехрестя» та учасниця Львівського жіночого літературного клубу.

Щоб докорінно вивчити життя та творчу спадщину Ольги Драгоманової, авторка опрацювала багато спогадів та листів видатних особистостей того часу, дослідників, які знали та працювали з нею, численні документи, що знаходяться в Літературно-меморіальному музеї Лесі Українки м. Звягеля та Меморіальному будинку Лесі Українки, в Музеї видатних діячів української культури.

На основі цих достовірних і важливих для авторки документів виведений образ Олени Пчілки впродовж її всього життєвого шляху від народження і до останнього подиху та зображено соціальні проблеми того часу, культурне життя та людей, які мали значний вплив на творчість Олени Пчілки. Ця мужня, талановита, принципова, горда і нескорена шляхетна панянка з козацького роду сміливо несла українське слово в найнебезпечніший для України час, борючись за право рідної мови в мистецтві, літературі, науці.

Попри все, із сторінок книги читач бачить Олену Косач – вимогливу і люблячу матір, кохану дружину та турботливу доньку. В теплих сімейних

стосунках та любові з чоловіком Петром Косачем прожили 23 щасливих роки, народили шістьох дітей, серед яких найвідоміші – Михайло Драгоманов та Леся Українка. Взаємоповага, взаєморозуміння було головним для спільної справи, любові до всього, що пов'язано з Україною. В любові до всього українського виростили і діти в сім'ї Косачів. Сучасники та колеги називали Олену Пчілку «залізною жінкою» за непохитні погляди, дисципліну і суворість у вихованні дітей.

Чимало сторінок авторка книги присвячує Лесі Українці, щоденний материнський біль за хвору доньку, спільний шлях боротьби всієї сім'ї з хворобою та жертвна любов матері впродовж всього життя – найбільш болюча та щемна тема у книзі.

Життєва дорога Олени Косач-Драгоманової була пересічена важкими випробовуваннями: у 35 років несподівано за тиждень не стало сина Михайла, у 67 – помер чоловік, а у 42 роки вічність забрала у Сурамі Лесю. Після цього, з-під пера її виходять тільки сумні рядки...

Правдиве зображення Олени Пчілки у книзі заохочує до читання, робить її близькою та зрозумілою. Щоб більш розкрити цю особистість, варто ознайомитись з ключовими фактами її біографії, в яких йдеться про те, що визначна українська письменниця, перекладачка, етнографка, громадська діячка та феміністка Ольга Петрівна Драгоманова народилася 17 липня 1849 року в містечку Гадячі на Полтавщині в родині відомого роду українських культурних діячів Драгоманових. Батьки, Петро Якимович та Єлизавета Іванівна Драгоманови, були освіченими поміщиками, мали багату бібліотеку. Мати захоплювалась народною творчістю, а батько друкував свої перші літературні спроби й поетичні переклади з інших мов. Початкову освіту, як і інші діти в сім'ї, Ольга отримала вдома, де батьки прищепили любов до української літератури, пісні, казки, обрядовості. Під час навчання у Київському пансіоні шляхетних панянок, під впливом старшого брата Михайла, стала членкинею об'єднання ліберальної інтелігенції «Громада», де і познайомилась із студентом факультету права Київського університету Петром Косачем. Після закінчення

навчання одружуються і переїжджають до м. Звягеля, місця служби чоловіка. Тут Ольга Косач активно вивчає народний побут та місцевий фольклор, а природне оточення, навколишній світ, що гарно вписалось в книгу, сприяло активній творчості. Одна за одною виходять збірки «Думки-мережанки», «Товаришка», «Світло любові» та феміністичний альбом «Перший вінок», де публікувалися твори жінок-письменниць.

Звягельський край багатий на народознавчі традиції, тож Олена Пчілка у подорожі по ньому брала і своїх дітей, щоб вони відчували український народний дух. Місцеві жителі Ольгу називали Оленою, а за непосидючість і працелюбність Петро Косач називав «пчілкою» – так і народилось і пішло у світ відоме псевдо.

Етнографічні подорожі Поділлям та Волиню дослідниця записувала і у 1876 році був виданий альбом «Український народний орнамент (зразки вишивання, ткацтва, писанок)». Ця унікальна колекція містить понад 300 зразків орнаментів, зберігається в музеях і використовується дизайнерами. Це видання згодом стало виходити в Парижі, його використовували у французькій Академії мистецтв, щоб вчити різні візерунки. П'яте й останнє прижиттєве видання альбому вийшло у 1927 році. Завдяки праці Олени Пчілки, як першої в Україні навчині народного мистецтва, українська вишиванка стала популярною в Європі.

Ольга Косач започаткувала моду на вишиванку серед тогочасної інтелігенції. Аристократка, трендсетер свого часу, сміливо змінювала ошатні сукні на народний стрій. Такий же одяг носили діти в сім'ї Косачів. Читаючи книгу Олени Волинської задумуєшся, без Олени Пчілки чи мали б ми нині вишиванки з різноманітними орнаментами?

За сприяння Олени Пчілки, у 1905 році став виходити громадсько-політичний, популярно-освітній часопис «Рідний край», а з 1908 р. додатком до нього – літературно-художній і загально-освітній щомісячний дитячий журнал «Молода Україна», де друкувались її оповідання, переклади творів М. Гоголя, Гюго, Кіплінга... Часопис і журнал видавались, в основному, за її власні кошти.

Оскільки україномовні видання можна було друкувати тільки в Галичині, власні вірші друкувались у Львівському журналі «Зоря».

Книга Олени Волинської вийшла накладом у 2 тис. примірників, тож маємо надію, що вона займе чільне місце у фондах наших бібліотек. Розкриваючи її зміст, варто зацікавити присутніх на заході основними фактами із життя Олени Косач, зокрема, що вона увійшла в історію, як «королева-мати» української культури, яка модернізувала літературу та відстоювала національну ідентичність; «королева-мати» для Лесі Українки, бо була не лише її матір'ю, а й першим критиком та літературним редактором творів доньки; принципова у вихованні дітей – не довіряла вихованню та навчанню у русифікованій школі; палка захисниця української мови, організувала благодійні заходи для підтримки української мови та українських видавництв; політично непокірна, не визнавала більшовиків, за що була заарештована; перша жінка-академік, член-кореспондент Всеукраїнської академії наук (що захистило її від переслідувань більшовиків); символ невтомної праці задля української культури; авторка нових слів в українській мові: «мистецтво», «переможена», «променистий», «палкий», «нестяма», боролась за українську мову тоді, коли ця мова вважалась мовою неосвічених людей.

На сторінках книги авторка показує Олену Пчілку, як «мармурову», тобто незламну, нескорену постать, яка своїми різкими висловлюваннями гордо несла звання внутрішньо сильної, холодної, гордої українки, що повертає її в український інтелектуальний простір.

При проведенні заходу використайте слова Софії Русової, активної діячки жіночого руху, педагогині, яка писала про Олену Пчілку – «Це справді мармурова жінка: ніколи за ціле життя вона ні на крок не відступала від своїх переконань», а також уривки із листів чоловіка Петра Косача до дружини «Я для тебе, моя дружино, більш ніж друг – чоловік, готовий для блага твого і дітей віддати все своє життя», та листа доньки Лесі до суворої матері «Напиши мені, мамочко, лагідного листа...». Примірні назви заходів можуть бути такими: «Інтелектуалка, яка випередила свій час», «Безстрашна берегиня нації»,

«Борчиня за українську мову», «Родюча, як земля, робоча, як бджола», «Олена Пчілка – зірка українського відродження», «Невгамовна просвітниця народу», «Шляхетна панянка з козацького роду» і т. п.

Книга буде цікава поціновувачам художніх біографій та й загалом всім, хто цікавиться українською літературою та історією, а ще тим, хто цінує родинні стосунки.